

Funktionella symtom

Josefine Forssell överläkare
Psykiatrisk mottagning B

 Region
Västernorrland

www.rvn.se

1

Upplägg

- Vad är Funktionell
- Kort historik- igår och idag
- Känslor-hur kan de nå ut i kroppen.
- Neurobiologisk förklaringsmodell
- Psykosocial förklaringsmodell
- Vad kan man göra?

 Region
Västernorrland

www.rvn.se

2

Kvinna med magproblem sedan barnaår

- Föräldrarna oroliga
- Får prova dieter utan mjölk, rött kött mm
- Gastroskopi, endoskopi, CT buk, prover
- IBS
- Uppgivenhet, nedstämdhet, sjukskrivning

Ung man som snart går ut gymnasiet

- På Stockholmsresa plötsligt förlamad i båda benen. Hänt förut.
- Atypisk benstyrka, kan stå med böjda ben.
- CT, MRT hjärna ua.

3

Vad är funktionell?

- Utan strukturell förklaring -*det finns ingen tumör, ingen nerv är av...etc.*
- Psykisk men inte medveten
- Ingen mätbar skada på nervsystemet, men dess funktion är störd (1)
Alternativt: men nervsystemet *fungerar inte riktigt som det ska*

”Hårddisken fungerar men mjukvaran har problem”

”Medically unexplained”

1) Edwards, 2011, Functional (psychogenic) movement disorders: merging mind and brain

4

Irritabel tarm IBS
 Fibromyalgi
 Kroniskt trötthetssyndrom

magsmärta, oregelbunden tarmfunktion
 utbredd smärta, ökad känslighet för smärta
 utmattning, försämring vid fysisk ansträngning

Psykiatri: Konversion, dissociation

Andningsvägar: andningssvårigheter

Reumatologi: fibromyalgi, kronisk ryggsmärta

Gynekologi: kronisk bäckensmärta, menstruationsstörningar

Kardiologi: atypisk bröstsmärta, hjärklappning kan vara

Infektion: post-viralt kroniskt trötthetssyndrom

ÖNH: globus, funktionell dysfoni

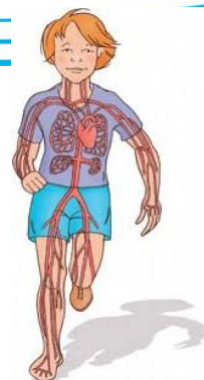
Region
 Västernorrland

www.rvn.se

5

Symtom som fortfarande är svåra att förklara

- Psykologiska/Psykiatriska tillstånd
- Neurologiska tillstånd
- Smärttillstånd
- Upplevelser

I området mellan kropp och
 "själ"

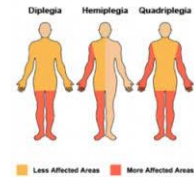
Region
 Västernorrland

www.rvn.se

6

Konversion = Funktionella neurologiska symtomstörningar

Svaghet/förlamning
Kramper/frånvaroattacker
Känslstörning
Synrubbning
Skakning/tremor/ofrivilliga rörelser
Spasm/muskelkramp
Gångrubbning
Sluddrigt tal, sväljsvårigheter och
mycket mer

Region
Västernorrland

www.rvn.se

7

Region
Västernorrland

www.rvn.se

8

Historik

1859 Briquet   trauma ökar risk för ihållande fysiska symtom
1878 Charcot   hysterisk epilepsi

Sigmund Freud och Josef Bauer

Psykisk energi som finns i känsloupplevelser förvandlas till nervenergi som kan ge upphov till spänningar, förlamningar och blockering av en del av hjärnans verksamhet.

Psykodynamisk teori:

Omvandling av ångest till somatiska symtom som liknar neurologiska störningar.

1929 första beskrivningen av IBS

Region
Västernorrland

www.rvn.se

9

Idag

Hyperalgesi
Allodyni
Central sensitisering
Hysteri-> funktionell neurologisk symtomstörning
Funktionella symtom

Kropp och själ hör ihop och påverkar varandra

Region
Västernorrland

www.rvn.se

10

Vi försöker förklara

PSYKOGEN

FUNKTIONELL

INGEN SOMATISK
FÖRKLARING

PSYKOSOMATISK

MEDICALLY UNEXPLAINED

Region
Västernorrland

www.rvn.se

11

Region
Västernorrland

www.rvn.se

12

Psykologisk behandling eller ej?

KBT

Omvärdera ohjälpsamma
tankar
Skapa balans
Avslappningsövningar

Effektstorleken liten

Psykodynamisk korttidsterapi

Finna mönster och göra insikter
Fokus på inre känslomässiga
konflikter
Kontakt med känslor som undvikits

Mer effektiva

Upplägg psykodynamisk korttidsterapi

- Psykoedukation (känslor och symtom)
- Identifiera och benämna
- Skriva om svåra och konfliktfyllda situationer
- Compassion-inslag
- Färdigheter: medveten närvaro, andning, kroppsskanning
- Självhjälpsbok "Fri från smärta"
- [EAET Sverige | Emotional Awareness and Expression Ther](#)

Vad kan vara svårt att identifiera?

Hur kan känslor påverka kroppen?

Vad är en känsla

Affekt- Känsla- Emotion

The glue between body and mind

AFFEKT → KÄNSLA → EMOTION

Basala affekter

- Positiva: glädje, intresse
- Neutrala: överraskning
- Negativa: äckel, avsky, ilska, ledsenhet, rädsla, skam

Region
Västernorrland

www.rvn.se

17

Affekt-Känsla -Emotion

AFFEKTER

- Biologiska delen av en känsla- omedveten för oss.
- Ett evolutionärt utvecklat system.
- *Finns bara en kort stund och startar kroppsliga reaktioner.*
- Förändring i
  - ansiktsuttryck
  - muskulära responser
  - röst-ton och rytm
  - endokrinologiska system
  - hjärnans signalsubstanser
  - autonoma nervsystemet (andning /puls).

Region
Västernorrland

www.rvn.se

18

Affekt-Känsla -Emotion

KÄNSLA

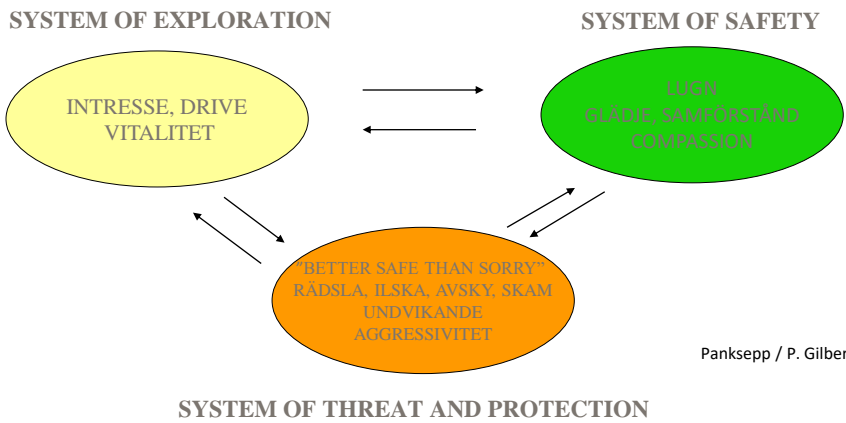
- Medvetna
- Förnimmer
- *Stannar kvar längre än en affekt. Tillräckligt länge för att vi ska bli medvetna om det som händer.*

Affekt-Känsla -Emotion

EMOTION

- Historia och kontext
- Personligt färgade -kopplade till minnen av en känsla.
- "Nuet" påminner en om "då:et".
- Innehåller kombinationer av känslor, tankar och kroppsliga sensationer
- *Kvarstannar ännu längre. Fortsätter att föreligga och förlängs så länge vi fortsätter att finna minnen som triggat till den underliggande affekten.*

"EMOTIONBIOGRAFI"

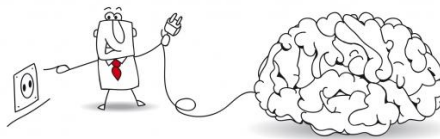

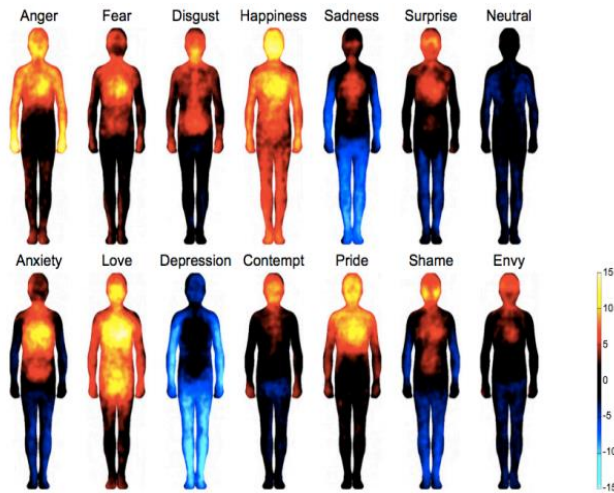
Neuroception

Nervsystemet kollrar hela tiden ...

Är jag..

TRYGG?
 I FARA?
 LIVSFARA?

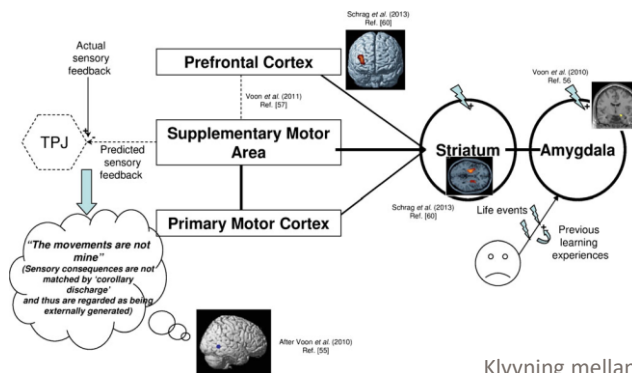

Region Västernorrland

www.rvn.se

23

Klyvning mellan kropp och själ

Mehta 2013, 2013 Imaging Psychogenic Movement Disorders

Region Västernorrland

www.rvn.se

24

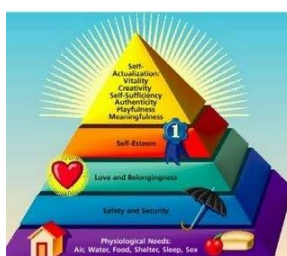
	Predisponerande	Utlösande	Upprätthållande
Biologiska	Somatisk sjukdom	Trauma, sjukdom	Sjukdom, smärta
Psykologiska	Trauma, "personlighet" Inlärda copingstrategier	Krisreaktion, ångest, stress, ökad uppmärksamhet på symtom i vissa fall.	Inlärda copingstrategier, oro över symtom, utebliven provokation, ilska, primär- och sekundärvinst.
Sociala	Ekonomi, ensamhet, missbruk, kultur.	Händelser i familjen, FK, AF, mm.	Kultur, familj, möten med FK och AF. Att inte känna sig trodd, stigma av att ej ha diagnos.
Iatrogena	Otydlighet	Misstag i vården, läkarbyte.	Tidsbrist, nya utredningar som dras igång

 Region
Västernorrland

www.rvn.se

25

Vad behöver en människa för att må bra?

 Region
Västernorrland

www.rvn.se

26

Var är du i livet? Personlig funktionsnivå

- Identity – identitet självkänsla och självförtroende

- Self-direction- förmåga att ta ut riktning

- Empathy- förmåga till inkänning

- Intimacy- förmåga att ge och ta emot kärlek/värme

Diagnos

1. Ta på allvar uteslut det det inte är
2. Upptäck tecken som är oförenliga
3. Ge diagnosen/förklaringsmodellen

Behandling

Fysioterapi

Ta itu med psykosocial problematik

Behandla psykiatrisk samsjuklighet

Terapi?

KBT

ACT

Psykodynamisk korttidsterapi

29

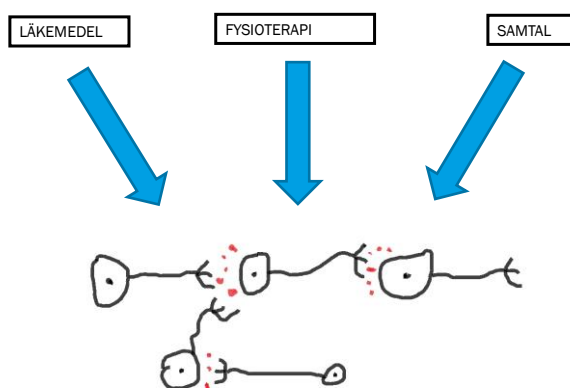

Bild från Carl Sjöströms föreläsning

30

No, no:s and yes, yes:ar

- > ge en förklarad diagnos hellre än säga allt det inte är
- > patienten är inte galen, symtomen finns och är vanliga.
- > symtomen är påverkbara
- > metaforer som att "hårdvaran är hel men mjukvaran har problem" rekommenderas.
- > ge hjälp och självhjälp

Förändring i syn på funktionella symtom

Tidigare teori: ett sätt att i konfliktfyllda situationer omvandla ångest till symptom som liknar dem som finns vid neurologiska sjukdomar = en neurotisk lösning på konflikten. Terapeutisk behandling: PD

Nutida teori: man fokuserar mer på vad som faktiskt sker i nervsystemet- hur hjärnan sänder signaler till kroppen och hur hjärnan tar emot signaler från kroppen. Man ser det inte som skador i nervsystemet, utan att man har störningar i nervsystemets funktion---"nervsystemet fungerar inte riktigt som det ska". FYSIOTERAPI. PSYKOSOCIALA ÅTGÄRDER.

Terapeutisk behandling: AD, KBT och ACT → Psykodynamisk korttidsterapi?

Vem kan hantera funktionella symtom?

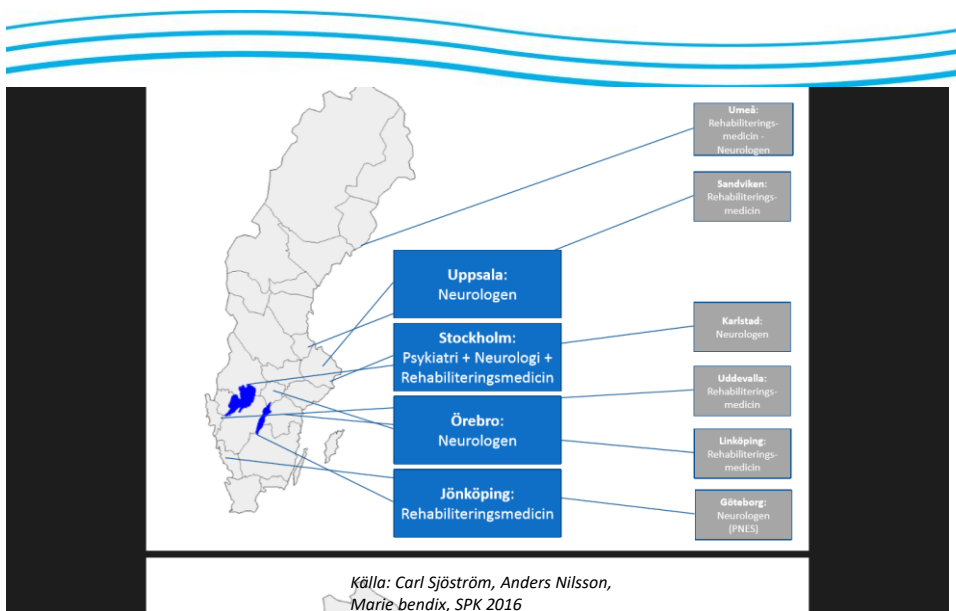
Olika svårighetsgrader

Konsultationer under utredning

Viktigt med person som håller i utredningen

De svåraste kräver samarbete

33

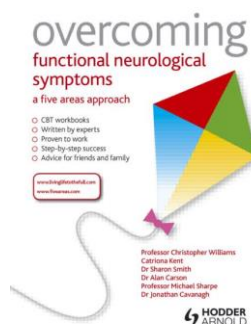

34

Självhjälp för patienter

www.funktionellasymtom.se
www.neurosymptoms.org
www.epilepsyconnections.org.uk
www.nonepilepticattacks.info
www.funktionellalidelser.dk/en

BOK: Fri från smärta – känslofokuserad terapi vid kroppsliga besvär, Widlund, Ek, Maroti, Johansson, 2022, Borells förlag.

Region
Västernorrland

www.rvn.se

35

Framtid

Det finns ett ökande intresse för funktionella symptom.

En mer integrativ syn som undviker dualistisk syn på kropp/själ och tar in sociala och kulturella faktorer samt med ny teknik för att undersöka nervsystemets funktion erbjuder möjlighet att finna underliggande mekanismer och hitta nya behandlingsmöjligheter.

Region
Västernorrland

www.rvn.se

36

Referenser

Bok

Hallet M, 2011 *"Psychogenic Movement Disorders"*

Fink, Rosendal 2015 *"Functional Disorders and Medically Unexplained Symptoms"*

Maroti, Daniel 2022 *"Smärtans budskap"*

Artiklar

Stone J 2009 *"Functional symptoms in neurology"*

Stone J 2012 *"Trick or treat?: Showing patients with functional (psychogenic) motor symptoms their physical signs"*

Edwards M J 2012: *"Functional (psychogenic) movement disorders: merging mind and brain"*

Edwards M J 2012: *"A Bayesian account of hysteria"*

Mehta A R 2013: *"Imaging Psychogenic Movement Disorders"*

Carson 2012 *"Functional (conversion) neurological symptoms: research since the millennium"*

Nielsen 2015 *"Physiotherapy for functional motor disorders: a consensus recommendation"*

Duncan 2014 *"Primary and secondary care attendance, anticonvulsant and antidepressant use and psychiatric contact 5-10 years after diagnosis in 188 patients with psychogenic non-epileptic seizures"*

Mc Kenzie 2010 *"Early outcomes and predictors in 260 patients with psychogenic nonepileptic attacks"*.